

Toegang tot het minimumpensioen

5

HOOFDSTUK

Toegang tot het minimumpensioen: oproep om ook tewerkstelling met aansluiting bij de overzeese sociale zekerheid in aanmerking te nemen

Wie buiten de Europese Economische Ruimte, Zwitserland of het Verenigd Koninkrijk werkt kan zich vrijwillig aansluiten bij de overzeese sociale zekerheid waardoor een wettelijk pensioen in België opgebouwd wordt. Naar aanleiding van een klacht stelt de Ombudsman Pensioenen vast dat een tewerkstelling waarvoor er een aansluiting is bij de overzeese sociale zekerheid niet in aanmerking genomen wordt voor het minimumpensioen als zelfstandige.

Deze aansluiting bij de overzeese sociale zekerheid wordt evenmin in aanmerking genomen voor het minimumpensioen als werknemer en het minimumpensioen in het overheidsstelsel. Dit belemmert de arbeidsmobiliteit. De Ombudsman Pensioenen beveelt daarom de wetgever aan de tewerkstelling waarvoor er een aansluiting is bij de overzeese sociale zekerheid ook in aanmerking te nemen voor de toegang tot de minimumpensioenen. Dit sluit naadloos aan bij de transversale analyse uit het Jaarverslag 2009 van de Ombudsdienst Pensioenen over de minimumpensioenen in de verschillende stelsels (overheid, werknemer en zelfstandige). De Ombudsman Pensioenen heeft toen vastgesteld dat ondanks dat er verschillende minimumpensioenen bestaan die geacht worden een minimaal inkomen aan elke gepensioneerde te waarborgen -een waarborg ongeacht het stelsel waartoe de gepensioneerde behoort- er nog steeds gepensioneerden zijn die uiteindelijk geen recht hebben op een minimumpensioen, ook al is hun loopbaan in totaal meer of gelijk aan 30 jaren. Zo wordt om na te gaan of iemand aanspraak maakt op een minimumpensioen als zelfstandige en werknemer geen rekening gehouden met de gewerkte jaren als ambtenaar. Omgekeerd om na te gaan of iemand aanspraak maakt op een minimumpensioen als ambtenaar wordt geen rekening gehouden met de gewerkte jaren als zelfstandige en werknemer. De Ombudsman Pensioenen herhaalt dan ook zijn oproep om bij het onderzoek of iemand aanspraak maakt op een minimumpensioen als zelfstandige en werknemer ook rekening te houden met de gewerkte jaren als ambtenaar, wat nu niet het geval is. En omgekeerd om na te gaan of iemand aanspraak maakt op een minimumpensioen als ambtenaar ook rekening te houden met de gewerkte jaren als zelfstandige en werknemer, wat nu niet het geval is. Verschillende gepensioneerden voldoen nu niet aan de voorwaarden om in alle stelsels een minimumpensioen te krijgen omwille van het feit dat ze een gemengde loopbaan hebben. Dit belemmert de arbeidsmobiliteit.

DOSSIER 40619

De feiten

Mijnheer Van Brusselen¹ klaagt over het lage pensioenbedrag dat hem toegekend zal worden bij de ingangsdatum van zijn pensioen vanaf september 2027. Hij heeft een loopbaan als werknemer, als zelfstandige en in het buitenland (tijdens deze periode was hij verzekerd via de overzeese sociale zekerheid). Hij heeft twee klachten. Ten eerste worden de jaren dat hij aangesloten was bij de overzeese sociale zekerheid niet in aanmerking genomen om na te gaan of hij voldoet aan de voorwaarden voor het minimumpensioen. Ten tweede meent hij dat het RSVZ niet alle jaren dat hij actief was als zelfstandige meegenomen heeft bij de raming van zijn pensioen. Hij meende immers van 1989 tot 1999 als zelfstandige actief te zijn geweest en sociale bijdragen te hebben betaald aan zijn sociale verzekeringsfonds.

Bedenkingen

Uit het onderzoek blijkt dat betrokkene een loopbaan als werknemer had van 1984 tot 1992.

Daarnaast was hij aangesloten als zelfstandige in hoofdberoep van 1 oktober 1989 tot 30 september 1992, van 1 april 1993 tot 30 september 1995 en van 1 april 1996 tot 31 december 1997. Van 1 januari

¹ Alle namen van de klagers in dit jaarverslag zijn fictief.

1998 tot 30 juni 1998 was er een periode gelijkstelling ziekte en van 1 juli 1998 tot 30 juni 1999 was hij in voortgezette verzekering.

Voor de periodes van 1 oktober 1992 tot 28 februari 1993, 1 december 1993 tot 30 juni 1994, 1 september 1995 tot 31 augustus 1996, 1 januari 1997 tot 28 februari 1997 en van 1 januari 2007 tot 30 september 2023 was hij verzekerd via de overzeese sociale zekerheid.

Jaren als zelfstandige die in aanmerking genomen worden bij de raming van het toekomstig pensioen

De Ombudsman Pensioenen heeft vastgesteld dat in de begeleidingsbrief bij de raming die hij op 22 november 2024 ontvangen heeft van het RSVZ wat betreft de toekomstige pensioenrechten als zelfstandige enkel melding gemaakt wordt van periodes zelfstandige activiteit van 1 januari 1994 tot 30 september 1995 en van 1 juli 1996 tot 30 juni 1999. De raming die samen met deze brief bezorgd werd houdt echter wel degelijk rekening met alle tijdvakken gedurende de welke hij zelfstandige was.

De Ombudsman Pensioenen stelt betrokkene gerust dat bij de berekening van de raming van het toekomstig pensioen als zelfstandige met alle trimesters gedurende dewelke de heer Van Brusselen bijdragen in hoofdsom en toebehoren als zelfstandige betaald heeft in aanmerking zijn genomen voor de berekening van zijn pensioen evenals voor zijn minimumpensioen. Het RSVZ had in het begeleidend schrijven bij de raming een typfoutje gemaakt.

Wat met het minimumpensioen?

Vooreerst wat betreft het minimumpensioen als zelfstandige. De reglementering voor de toepassing van het minimumpensioen vinden we terug in de wet van 15 mei 1984 houdende maatregelen tot harmonisering in de pensioenregelingen (Titel IIbis - het minimumpensioen) in artikel 131ter §1 2°:

“Wordt aan de gerechtigde op een rust- of overlevingspensioen als zelfstandige, een minimumpensioen verleend wanneer hij, naargelang van het geval, in zijn hoofde of in hoofde van de overleden echtgenoot, een beroepsloopbaan bewijst die hetzij in de regeling voor zelfstandigen alleen, hetzij in de regeling voor zelfstandigen en werknemers samen, hetzij in de regeling voor zelfstandigen en in een of meerdere regelingen waarop de Europese verordeningen van toepassing zijn of waarop een internationale overeenkomst die geheel of gedeeltelijk betrekking heeft op de pensioenen van werknemers of zelfstandigen en waar België door gebonden is, van toepassing is, hetzij in de regeling voor zelfstandigen en werknemers en in een of meerdere regelingen waarop de Europese verordeningen van toepassing zijn of waarop een internationale overeenkomst die geheel of gedeeltelijk betrekking heeft op de pensioenen van werknemers of zelfstandigen en waar België door gebonden is, van toepassing is, samen ten minste gelijk is aan twee derde van een volledige loopbaan.”

Samengevat: er zijn 30 jaren vereist: met name 2/3de van een volledige loopbaan als zelfstandige en/of werknemer waarbij een volledige loopbaan 45 jaren omvat.

Aangezien de jaren tewerkstelling in het buitenland tot een ander pensioenstelsel behoren kunnen deze wettelijk gezien niet meegeteld worden om het gemengd minimumpensioen als zelfstandige te krijgen.

Om te bepalen welke loopbaanjaren specifiek in aanmerking komen, dienen we te kijken naar het KB van 22 december 1967, artikel 56 ter §1 c):

“(…) het pensioen voor de toekenning waarvan de breuk die de beroepsloopbaan in België in de hoedanigheid van zelfstandige uitdrukt vóór de toepassing van artikel 19 van het koninklijk besluit nr. 72 en van artikel 24, tweede lid, of van artikel 25, § 2, vermeerderd met de tot dezelfde noemer herleide breuk die de beroepsloopbaan in België in de hoedanigheid van werknemer uitdrukt vóór de toepassing van artikel 10bis van het koninklijk besluit nr. 50 van 24 oktober 1967 betreffende het rust- en overlevingspensioen voor werknemers, in de mate waarin die loopbaan overeenstemt met jaren van gewone en hoofdzakelijke, werkelijke of vermoede tewerkstelling in de zin van de betrokken regeling (…)”

In dit dossier zijn er 8,5 loopbaanjaren als zelfstandige die aan de voorwaarden van het gewaarborgd minimumpensioen voldoen. Een jaar werknemer kan meetellen om aan de voorwaarden van het gewaarborgd minimumpensioen te voldoen op voorwaarde dat dit jaar minimum 104 voltijdse dag equivalenten telt. Met betrekking tot de loopbaan als werknemer voldoen er 5 loopbaanjaren aan deze voorwaarden.

In totaal bewijst betrokkene in zijn gemengde loopbaan als werknemer/zelfstandige 13,5 loopbaanjaren die in aanmerking genomen worden bij het onderzoek naar het recht op het gemengd

minimumpensioen zelfstandige. Hij voldoet hiermee niet aan de loopbaanvoorwaarde van 30 jaren om het recht op een minimumpensioen als zelfstandige te openen.

In dit verband willen wij er ook op wijzen dat, indien er recht zou zijn op het minimumpensioen als zelfstandige, er geen recht zou zijn op het minimumpensioen als zelfstandige voor een volledige loopbaan, maar dit zou berekend worden rekening houdende met de loopbaanbreuk als zelfstandige. In deze situatie zou dit betekenen dat 8,5/45sten van het bedrag van het minimumpensioen voor een volledige loopbaan als zelfstandige zou toegekend kunnen worden indien de tewerkstelling bij de overzeese sociale zekerheid had meegeteld.

Ten tweede wat betreft het minimumpensioen als werknemer. Ook in het stelsel van de werknemers dient men om een minimumpensioen voor een gemengde loopbaan te bekomen 2/3de van een volledige loopbaan te bewijzen.

De reglementering hieromtrent staat vervat in artikel 3 §1 van de Wet van 22 april 2024 houdende de hervorming van de pensioenen:

“Een gewaarborgd minimumrustpensioen wordt toegekend aan de werknemer die een beroepsloopbaan bewijst waarvan, vóór toepassing van artikel 10bis van het koninklijk besluit nr. 50, van artikel 5, § 1, derde lid, van het koninklijk besluit van 23 december 1996 en van artikel 19 van het koninklijk besluit nr. 72:

1° hetzij het totaal van de kalenderjaren die in aanmerking worden genomen in de regeling voor werknemers en die elk ten minste 208 voltijdse dagequivalenten omvatten en van de kwartalen in aanmerking genomen in de regeling voor zelfstandigen gedeeld door vier, ten minste gelijk is aan 30 en die, onverminderd de toepassing van paragraaf 4, ten minste 5.000 daadwerkelijk gepresteerde voltijdse dagequivalenten bevat;

2° hetzij het totaal van de kalenderjaren die in aanmerking worden genomen in de regeling voor werknemers en die elk ten minste 156 voltijdse dagequivalenten omvatten en van de kwartalen in aanmerking genomen in de regeling voor zelfstandigen gedeeld door vier, ten minste gelijk is aan 30 en die, onverminderd de toepassing van paragraaf 4, ten minste 3.120 daadwerkelijk gepresteerde voltijdse dagequivalenten bevat.”

Om aan de voorwaarden van dit gewaarborgd minimumpensioen aan het streng criterium te voldoen kan een jaar werknemer meetellen op voorwaarde dat dit jaar minimum 208 voltijdse dagequivalenten telt (een volledig jaar is 312 dagen). Met betrekking tot zijn loopbaan als werknemer voldoen er 4 loopbaanjaren aan deze voorwaarden. Hierbij worden de jaren en kwartalen dat hij zelfstandige was opgeteld. Dus 8,5 jaren.

In totaal bewijst betrokkene dus 12,5 loopbaanjaren die in aanmerking genomen worden bij het onderzoek naar het recht op het gemengd minimumpensioen werknemer. Hij voldoet hiermee niet aan de loopbaanvoorwaarde van 30 jaren om het recht op een minimumpensioen als werknemer te openen.

Net zoals bij onze analyse van het recht op het minimumpensioen als zelfstandige willen wij er eveneens op wijzen dat, indien er recht zou zijn op dit minimumpensioen als werknemer er geen aanspraak gemaakt wordt op een minimumpensioen als werknemer voor een volledige loopbaan. In deze situatie zou dit betekenen dat 6/45sten van het bedrag van het minimumpensioen voor een volledige loopbaan als werknemer zou toegekend kunnen worden indien de tewerkstelling bij de overzeese sociale zekerheid had meegeteld.

Het pensioen dat betrokkene ontvangt via de overzeese sociale zekerheid waarborgt helaas geen minimaal inkomen zoals het werknemers-, zelfstandigen- en ambtenarenpensioen. Dit pensioen is immers gebaseerd op het kapitalisatieprincipe. Dat wil zeggen dat het bedrag afhangt van:

- de bijdragen die men gestort heeft,
- de leeftijd waarop men bijdragen is beginnen storten,
- hoe lang er bijgedragen werd aan de verzekering, en
- de leeftijd waarop men met pensioen gaat.

De financiering van werknemers-, zelfstandigen- en ambtenarenpensioenen berust daarentegen op het repartitieprincipe. Dit betekent dat de bijdragen die worden gestort door de actieve loontrekkenden, zelfstandigen en overheidsambtenaren onmiddellijk worden gebruikt om de pensioenen te betalen van wie al met pensioen is. Het repartitiesysteem steunt dus op solidariteit tussen generaties en tracht hierdoor wel te voorzien in een minimaal inkomen.

Conclusie 1

Deze klacht toont nogmaals aan dat de Ombudsdienst Pensioenen als onpartijdige, onafhankelijke bemiddelingsdienst ideaal geplaatst is om het vertrouwen van een gepensioneerde in de pensioendienst te herstellen. Een kleine verschrijving op het begeleidend schrijven bij de raming wekte het idee dat er een fout zat in het geraamde pensioenbedrag. De Ombudsdienst Pensioenen heeft dit kunnen weerleggen.

Conclusie 2

Wij kunnen niet anders dan besluiten dat het pensioen volgens de huidige wettelijke en reglementaire bepalingen ter zake correct geraamd is en er bijgevolg geen recht is op het minimumpensioen zelfstandige en werknemer.

Echter, zouden de jaren tewerkstelling gedekt door de overzeese sociale zekerheid wel in aanmerking kunnen genomen worden, dan zou betrokkene wel in aanmerking komen voor het gewaarborgd minimumpensioen werknemer en zelfstandige. Hij krijgt dus geen minimumpensioen omdat hij een gemengde loopbaan heeft met daarin jaren bij de overzeese sociale zekerheid.

Naar analogie met dit dossier vermelden wij graag dat de Ombudsdienst Pensioenen er al in zijn Jaarverslag 2009 voor gepleit heeft om alle jaren overkoepelend in het werknemers-, het zelfstandige én het ambtenarenstelsel in aanmerking te nemen voor de toegang tot het minimumpensioen. In deze transversale analyse van het gewaarborgd minimumpensioen in de verschillende stelsels (overheid, werknemer en zelfstandige) hebben wij de aandacht van de politiek gevestigd op het feit dat ondanks dat er verschillende minimumpensioenen bestaan die geacht worden een minimaal inkomen aan elke gepensioneerde te waarborgen ongeacht het stelsel waartoe hij behoort er nog steeds gepensioneerden zijn die uiteindelijk geen recht hebben op een minimumpensioen, ook al telt hun loopbaan meer dan 30 jaren.

Om na te gaan of iemand aanspraak maakt op een minimumpensioen als zelfstandige en/of werknemer wordt tot op heden ook nog steeds geen rekening gehouden met de gewerkte jaren als ambtenaar. Wij hebben destijds de vraag opgeworpen of dit nog te rechtvaardigen is gelet op de belemmering van de arbeidsmobiliteit.

In het nieuwe regeerakkoord staat ondertussen wel het volgende vermeld: *“De toekenningsvoorwaarde van het minimumpensioen wordt voortaan gebaseerd op de effectieve arbeidsprestaties en loopbaanjaren gepresteerd in de 3 stelsels samen (voor werknemers, ambtenaren en zelfstandigen)”*. Dit wordt ook vermeld in de beleidsverklaringen van de Minister van Pensioenen, mijnheer Jan Jambon, en van de Minister van Middenstand, bevoegd voor de zelfstandigenpensioenen, Eléonore Simonet.

Aangezien de jaren van het pensioenstelsel van de overzeese sociale zekerheid niet in aanmerking genomen worden voor de toegang tot de minimumpensioenen als werknemer, zelfstandige en ambtenaar en aangezien onzes inziens dit de arbeidsmobiliteit belemmert, beveelt de Ombudsman Pensioenen aan om de jaren van de overzeese sociale zekerheid ook in aanmerking te nemen voor de toegang tot een minimumpensioen.